

Kopia publikacji:

Polskie Towarzystwo Fotogrametrii i Teledetekcji

Sekcja Naukowa Stowarzyszenia Geodetów Polskich

60-lecie Polskiego Towarzystwa Fotogrametrycznego

Sesja Naukowa, Warszawa, 22-24 maj 1991 r

Prof. Kasper WEIGEL

1880-1941

**PIERWSZY PRZEWODNICZĄCY POLSKIEGO
TOWARZYSTWA FOTOGRAMETRYCZNEGO**

Prof. Kasper Weigel to jedna z najwybitniejszych postaci geodezji polskiej w pierwszej połowie bieżącego stulecia, uczony o wielkim, zweryfikowanym przez czas dorobku naukowym, aktywny działacz społeczny, człowiek o szerokich horyzontach i wielostronnych zamiłowaniach. Był twórcą polskiej szkoły rachunku wyrównawczego, pionierem fotogrametrii, wytrwałym poszukiwaczem nowych dróg w nauce.

Urodził się we Lwowie 10 czerwca 1880 r. Tamże uczęszczał do II Państwowego Gimnazjum, które ukończył w 1898 r. W tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Inżynierii Politechniki Lwowskiej, noszącej wówczas oficjalną nazwę Szkoły Politechnicznej we Lwowie. Egzamin dyplomowy złożył w maju 1903 r. z notą „bardzo uzdolniony” i już od lipca rozpoczął pracę jako asystent przy trasowaniu i budowie kolei Lwów-Podhajce. W 1905 r. awansował na stanowisko adiunkta budowy.

Po pięcioletniej praktyce inżynierskiej, w 1908 r., Weigel zdecydował się na karierę naukową, podejmując obowiązki asystenta przy Katedrze Miernictwa Politechniki Lwowskiej, prowadzonej przez wybitnego profesora Seweryna Widta, ucznia i asystenta prof. Dominika Zbrozka. Rok później uzyskał za pracę z zakresu rachunku wyrównawczego stopień doktora oraz w związku z tym nominację na adiunkta.

W 1911 r. habilitował się i rozpoczął niezwłocznie wykłady z miernictwa oraz rachunku wyrównawczego, połączone z odpowiednimi ćwiczeniami.

W 1912 r. docent Kasper Weigel został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1918 r. profesorem zwyczajnym Politechniki Lwowskiej.

Po odzyskaniu niepodległości rząd Polski zaprosił prof. Weigla do zorganizowania krajowej służby mierniczej mianując Go z dniem 1 lutego 1919 r. szefem Sekcji Mierniczej w Ministerstwie Robót Publicznych. Praca w administracji nie odpowiadała jednak zainteresowaniom uczonego i mimo osiągniętych rezultatów powrócił On we wrześniu 1919 r. do swych obowiązków na Politechnice Lwowskiej.

W tym czasie, wraz z innymi profesorami ze Lwowa i Warszawy, czynił intensywne starania o utworzenie na Politechnice Warszawskiej Wydziału Mierniczego. Starania te przyniosły skutek i w 1921 r. Wydział Mierniczy rozpoczął pracę.

Efektywna działalność organizacyjna przysporzyła Weiglowi ogólnego poważania w lwowskim środowisku naukowym. Przejawem tego może być wybór uczonego na stanowisko dziekana Wydziału Inżynierii Lądowej i Wodnej w roku akademickim 1920/1921. Już za kilka lat (w roku akademickim 1929/1930) prof. Weigel zostanie rektorem tej politechniki.

W miarę upływu lat poważanie to zresztą rośnie, rośnie też aktywność prof. Weigla w życiu

naukowym w kraju i za granicą.

Zostaje członkiem zwyczajnym Akademii Nauk Technicznych oraz Towarzystwa Naukowego we Lwowie, Warszawskiego Towarzystwa Naukowego, Państwowej Rady Mierniczej; prezesuje Sekcji Geodezyjnej Komitetu Geodezyjno-Geofizycznego Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiemu Towarzystwu Fotogrametrycznemu.

Wielokrotnie reprezentował geodezję polską za granicą. Uczestniczył w kongresie Międzynarodowej Unii Geodezyjno-Geofizycznej (w 1927 r. w Pradze i w 1930 r. w Sztokholmie) oraz w kongresach fotogrametrycznych (w 1926 r. w Berlinie, w 1930 r. w Zurychu, w 1938 r. w Rzymie). Był członkiem Komisji Stałej Międzynarodowej Unii Geodezyjno-Geofizycznej.

W dorobku naukowym prof. Weigla na jedno z czołowych miejsc wysuwały się prace z dziedziny fotogrametrii. Był właściwie pierwszym Polakiem, który propagował stosowanie metod fotogrametrycznych w geodezji. Jeszcze jako młody profesor miernictwa uwzględniał w swoich wykładach fotogrametrię i utrzymywał serdeczny kontakt z nestorami fotogrametrii europejskiej (prof. prof. Finsterwalder, Doleżał, Baeschlin). Jeszcze przed powstaniem Drugiej Rzeczypospolitej wykonywał pomiary stereograficzne w Tatrach Polskich.

Pracę dydaktyczną w dziedzinie fotogrametrii prowadzoną ze studentami uzupełniał wykładami na kursach dla oficerów lotnictwa. Był zresztą organizatorem tych kursów.

Działalność Kaspra Weigla charakteryzowało powiązanie prac badawczych i dydaktycznych z inżynierską praktyką. W zakresie fotogrametrii np. kierował osobiście zdjęciami, a następnie opracowaniem map wschodniej części Wysokich Tatr (1917-1927). Opracowywał też, wspólnie z ówczesnym adiunktem Edmundem Wilczkiewiczem (późniejszym profesorem), inne mapy fotogrametryczne, np. mapę miasta Lwowa.

Szerokie doświadczenie w pracach fotogrametrycznych sprawiło, że Weigel był zapraszany jako doradca w tej dziedzinie przez Ministerstwo Robót Publicznych oraz Wojskowy Instytut Geograficzny.

Drugą, szczególnie ważną dziedziną pracy naukowej profesora stanowił rachunek wyrównawczy. Osiągnął tu wiele indywidualnych, oryginalnych rezultatów. Przytoczyć tu można ciekawą dysertację doktorską, w której wykazała, że przy wyrównaniu wcinania wstecz (przy obserwacji kierunkowych) należy uwzględnić trzy niewiadome, czy też nową metodę wyrównania sieci wieńcowych. Mianowicie przy wyrównaniu tych sieci metodą spostrzeżeń zawarunkowanych występowały warunki poligonowe, których ułożenie było bardzo uciążliwe. Prof. Weigel opracował metodę eliminującą te uciążliwe warunki, proponując układanie warunków zastępczych, powstałych przez wypełnienie wieńca środkowego teoretycznymi przylegającymi trójkątami. Powstałe warunki są wprawdzie liczniejsze, ale prostsze do ułożenia.

Metoda ta została spopularyzowana przez autora w zagranicznych czasopismach fachowych. Znalazła też od razu zastosowanie praktyczne: w Polsce przy obliczaniu głównej sieci triangulacyjnej (zadanie to wykonywał Wojskowy Instytut Geograficzny).

W dorobku prof. Weigla jako twórcy polskiej szkoły rachunku wyrównawczego ważne miejsce zajęła publikacja pt. „Rachunek wyrównawczy wedle metody najmniejszych kwadratów oraz jego zastosowania przy rozmierzaniu kraju”, wydana w 1923 r. Publikacja ta odegrała dużą rolę przy kształceniu kadry geodezyjnej i w ogóle przy upowszechnianiu zasad rachunku wyrównawczego w środowisku zawodowym.

„Rachunek wyrównawczy...” nie stracił zresztą aktualności do dzisiejszego dnia. Jest ogólnie uznawany jako klasyczny podręcznik rachunku wyrównawczego. Na podkreślenie zasługuje

opublikowana w Podręczniku Inżynierskim, wydanym pod redakcją Prof. St. Baryły, „Fotogrametria” (1928 r.) oraz Podręcznik „Geodezja miernictwo” (W-wa Lwów 1938 r.).

Należy także odnotować dorobek prof. Weigla w dziedzinie triangulacji.

Jego prace związane były z prowadzonymi w okresie międzywojennym pomiarami kraju, unowocześnianiem istniejących sieci triangulacyjnych i ich powiązaniem z siecią kontynentu. Należał do pionierów propagujących liniowe sieci triangulacyjne. I znów, podobnie jak w innych dziedzinach swojej działalności, nie ograniczał się do opracowań o charakterze naukowym, biorąc czynny udział w terenowych pracach pomiarowych. Niektórymi pomiarami, np. pomiarem bazy kołymskiej, kierował osobiście.

Powiązanie teorii z praktyką nadawało charakterystyczny ton całemu dorobkowi prof. Weigla. Jako znakomity teoretyk był on równocześnie doskonale Zorientowany w aktualnych problemach praktyki mierniczej, dzięki osobiście prowadzonym przedsięwzięciom pomiarowym. Był zresztą mierniczym przysięgłym i wykonał wiele prac scaleniowych oraz pomiarów miast na obszarze Małopolski i Śląska.

Obszerna wiedza, a równocześnie doświadczenie praktyczne sprawiły, że zaproszono Go do przewodniczenia komisji prowadzącej egzaminy na mierniczych przysięgłych we Lwowie (komisja ta egzaminowała kandydatów z południowych oraz częściowo środkowych województw ówczesnej Polski).

Naukowa, dydaktyczna i inżynierska działalność nie wypełniała życia prof. Weigla.

Był aktywnym społecznikiem, brał żywy udział w różnych przedsięwzięciach społecznych, należał do wielu stowarzyszeń kulturalnych i charytatywnych. Np. przez długi czas pełnił funkcję wiceprezesa Kasyna Literackiego we Lwowie, brał udział w pracach samorządu miejskiego, sprawował wiele obowiązków społecznych na Politechnice Lwowskiej. Nie traktował przy tym tych obowiązków jako godności honorowych.

Będąc kuratorem tzw. Chóru Technicznego (był to chór studentów Politechniki Lwowskiej) uczestniczył często w jego próbach i występach. Jako miłośnik muzyki komponował nawet utwory, które były później przez ten chór wykonywane. Jako kurator Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Lwowskiej brał udział w długotrwałych niekiedy posiedzeniach tej organizacji, łagodząc cierpliwie spory i zatargi wśród młodzieży akademickiej. Ta życzliwość wobec spraw studenckich przyniosła prof. Weiglowi popularność i sympatię w kręgach młodzieżowych, nie tylko wśród studiujących geodezję. Był również kuratorem Koła Studentów Inżynierii Mierniczej PL.

Całą działalność Kaspra Weigla, wszystkie Jego poczynania naukowe, społeczne i inżynierskie cechowała niezwykła energia i pracowitość. Posiadał też rzadko spotykaną umiejętność serdecznego i ujmującego podejścia do ludzi. Cechy te, obok wielkiego dorobku zawodowego, postawiły Go w szeregu czołowych osobistości środowiska.

Ta wysoka ranga społeczna przesądziła zapewne o tym, że niemieccy okupanci zaliczyli prof. Weigla do grupy przedstawicieli polskiej elity intelektualnej, niewygodnej i przeznaczonych do eksterminacji.

W nocy z 3 na 4 lipca 1941 r. prof. Kasper Weigel został aresztowany i natychmiast potem rozstrzelany. W egzekucji tej, która odbyła się w rejonie Wzgórz Wuleckich, zginęło ponad dwudziestu uczonych z ośrodka lwowskiego oraz liczni członkowie ich rodzin. Wśród ofiar znalazł się również aresztowany wraz z ojcem syn prof. Weigla.

Czesław Kamela